

Euskal Herriko Ahotsak
ahotsak.com

Joana Iraola Uranga

*Tolosa,
Gipuzkoa
(1924)*

Aurkibidea

Biografia

Urkizun jaio eta ezkondu arte bertan bizi izan zen, Auzotxikian. Baserrikoak zituen gurasoak: ama Albizturren jaioa eta aita Urkizukoa. Zortzi senideetan zaharrena, lanari gogotik ekin zion txiki-txikitatik, baserriko lanetan, senideak zaintzen... eskolara joateko denbora handirik gabe. Jose Caminosekin ezkontzean, Tolosako Usabal auzora joan zen bizitzera eta bertan bizi izan da. Bederatzi seme-alaba izan ditu. Fedearen galeraz, lehengo bizimodu gogorraz eta bestelako kontuez mintzatu da.

Zintak

TOL-058

- **Proiektua:** Euskal Herriko Ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k):** Soroa Hernandez, Maddi
- **Data:** 2011-09-29
- **Iraupena:** 90 min
- **Euskarria:** Bideo digitala
- **Kodifikatzailea:** Oruesagasti, Ainitze

Pasarteak

1. Baserriaren deskribapena

- **Erref:** TOL-058/002
- **Iraupena:** 0:00:43. **Hasi:** 00:03:18. **Bukatu:** 00:04:01
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxearen egitura

Laburpena:

Baserria nolakoa zen kontatzen du. Baserriaren egitura deskribatzen du.

2. "Suilla" buruan hartuta

- **Erref:** TOL-058/003
- **Iraupena:** 0:00:54. **Hasi:** 00:04:01. **Bukatu:** 00:04:55
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Berrikuntzak » Argindarra eta ura

Laburpena:

Baserriko bizimodua. Ez zuten urik baserrian. Gerora jarri zuten. Senarraren jaiotetxera ezkondu zen, eta han ere ez omen zen urik. Buruan "suilla" hartu ibili ohi ziren, ura etxera eramateko.

3. Arropa garbitzea

- **Erref:** TOL-058/005
- **Iraupena:** 0:00:40. **Hasi:** 00:05:41. **Bukatu:** 00:06:21
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa garbitzea

Laburpena:

Arropa nola garbitzen zuten kontatzen du.

4. Baserriko komuna

- **Erref:** TOL-058/007
- **Iraupena:** 0:00:52. **Hasi:** 00:06:45. **Bukatu:** 00:07:37
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxearen egitura

Laburpena:

Baserrian, nolako komuna zuten azaltzen du. Hondakinak, ukuilura erortzen ziren.

5. Menda-erratza, ohe azpiak garbitzeko

- **Erref:** TOL-058/010
- **Iraupena:** 0:00:32. **Hasi:** 00:08:10. **Bukatu:** 00:08:42
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko zereginak

Laburpena:

Igandetan, menda-erratzarekin garbitzen zituzten ohe azpiak. Menda-erratzak nola egiten zituzten azaltzen du: "menda"-rekin sorta egin eta makila bati lotzen zioten.

6. Baserriak emandakotik

- **Erref:** TOL-058/014
- **Iraupena:** 0:00:32. **Hasi:** 00:09:35. **Bukatu:** 00:10:07
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Elikadura » Jatekoa eta edatekoa
- Baserrria » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua

Laburpena:

Baserriak emandakotik jaten zuten. Esnea, potajea, txerrikiak, arrautzak... izaten zituzten. Ahal zela baserrian ateratakotik jaten zuten; kalekoa asko ordaindu behar izaten zen.

7. Garaian, garaikoa

- **Erref:** TOL-058/016
- **Iraupena:** 0:01:06. **Hasi:** 00:10:38. **Bukatu:** 00:11:44
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserrria » Baserriko lanak » Baserriko tresnak
- Baserrria » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua

Laburpena:

Baserriko lanak. Garaian garaikoa landatzen zuten. Garia eta baba azaroan egiten zuten. Artoa, berriz, maiatzean egiten zen. Idi edo behiei "karramarrua" eta besarea eransten zien lurra lantzeko. Alperra erabiltzen zuten lurra zabaltzeko, puskatzeko, goxatzeko...

8. San Joanetan, apaiza bedeinkazioa ematera

- **Erref:** TOL-058/019
- **Iraupena:** 0:01:06. **Hasi:** 00:12:17. **Bukatu:** 00:13:23
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Ohiturak eta sinesmenak

Laburpena:

Uzta ona izateko bedeinkazioak egiten ziren. San Joanetan, apaiza joaten zen baserrira bedeinkazioa ematera. Baserritarrek uzta ona ateratzeko fedea eta esperantza izaten zuten.

9. Tolosako plazara

- **Erref:** TOL-058/023
- **Iraupena:** 0:00:57. **Hasi:** 00:14:03. **Bukatu:** 00:15:00
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserrria » Baserriko lanak » Herrira saltzera, eroztera

Laburpena:

Tolosako plazara joaten zen baserriko jeneroa saltzera. Tratua nola izaten zen kontatzen du: erosleek "regateatu" egiten omen zuten. Oinez joaten ziren Auzotxikitik Tolosara, astoarekin.

10. Diruarekin haragia, sardina zaharra... erosi

- **Erref:** TOL-058/025
- **Iraupena:** 0:00:33. **Hasi:** 00:15:05. **Bukatu:** 00:15:38
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserrria » Baserriko lanak » Herrira saltzera, erostera
- Ohiturak eta bizimodua » Elikadura » Jatekoa eta edatekoa

Laburpena:

Salmentan ateratako diruarekin haragia, sardina zaharra... erosten zuen.

11. Abereak

- **Erref:** TOL-058/027
- **Iraupena:** 0:00:29. **Hasi:** 00:15:46. **Bukatu:** 00:16:15
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserrria » Baserriko lanak » Baserriko animaliak

Laburpena:

Baserrian zer abere zituzten aipatzen du: astoak, txekorra, behiak, idiak... Behiak, esnetarako edukitzen zituzten. Txekorrak hazi eta, gero, saldu egiten zituzten.

12. Erramua, gurutzeak eta kredoa

- **Erref:** TOL-058/029
- **Iraupena:** 0:00:27. **Hasi:** 00:16:34. **Bukatu:** 00:17:01
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Ohiturak eta sinesmenak

Laburpena:

Santa Krutzetan, erramu egunean, erramu bedeinkatzen zen. Erramu horrekin gurutzeak egiten ziren. Santa Krutz egunean, gurutzea soroan jartzen zuten eta kredoa errezatu ohi zen.

13. Dotrina, kredoa, konfesioak

- **Erref:** TOL-058/031
- **Iraupena:** 0:00:50. **Hasi:** 00:17:13. **Bukatu:** 00:18:03
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Dotrina
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizaren indarra

Laburpena:

Dotrinak bestelako eskolak baino garrantzia handiagoa zuen lehen. Dotrina, kredoa... aipatzen ditu. Apaizarengana konfesatzera joan behar izaten zen. "Fedea eta apaizaren esana txintxo egin".

14. Konfesioak, bekatuak, penitentziak...

- **Erref:** TOL-058/033
- **Iraupena:** 0:00:40. **Hasi:** 00:18:30. **Bukatu:** 00:19:10
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizaren indarra

Laburpena:

Konfesioei buruz hitz egiten du. Elizan, konfesatokietan, konfesatu behar izaten zen. Bekatuak esan eta apaizak penitentzia eman ohi zuen: Agurmariak errezatzea... Mezara ez joatea bekatua zen.

15. Dotrina, komunioa eta konfirmazioa

- **Erref:** TOL-058/036
- **Iraupena:** 0:01:13. **Hasi:** 00:21:47. **Bukatu:** 00:23:00
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Sakramentuak
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Dotrina

Laburpena:

Eskolatik atera eta Urkizura joaten zen dotrina ikastera; komuniorako prestatzera. Zazpi urterekin egin zuen komunioa. Konfirmazioa, berriz, lau urte zituela jaso zuen.

16. Ilunabarrean, arrosarioa

- **Erref:** TOL-058/039
- **Iraupena:** 0:02:02. **Hasi:** 00:25:19. **Bukatu:** 00:27:21
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizkizunak eta otoitzak
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Ohiturak eta sinesmenak

Laburpena:

Egunero, ilunabarrean, arrosarioa zuten. Ogia hasterako, gurutzea egin ohi zien. Kandela eta ura bedeinkatuak izaten zituzten etxean.

17. Erlijioaren eragina

- **Erref:** TOL-058/042
- **Iraupena:** 0:00:36. **Hasi:** 00:28:14. **Bukatu:** 00:28:50
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizarekin lotutako pertsonak

Laburpena:

Lehen, jende asko sartzen zen apaiz eta moja. Fraideak eskean ibiltzen ziren, eta mutikoei eurekin joateko gonbita egiten omen zien.

18. Auzotxikiko eskola

- **Erref:** TOL-058/045
- **Iraupena:** 0:01:02. **Hasi:** 00:29:43. **Bukatu:** 00:30:45
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola

Laburpena:

Eskolan zer ikasten zuten kontatzen du: irakurtzen, idazten, matematikak... Auzotxikiko eskolara joaten zen. Maisuaren izena aipatzen du: maisu ona zen. Euskaraz egiten zuten eskolan.

19. Eskolatik azkar etxera, lanera

- **Erref:** TOL-058/046
- **Iraupena:** 0:00:47. **Hasi:** 00:30:45. **Bukatu:** 00:31:32
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola
- Baserrria » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua

Laburpena:

Eskolatik atera eta gero, pixka bat jolasten zuten. Hala ere, etxeko lanetan laguntzera joan behar izaten zuen azkar: umeak zaindu, ganajatekoa egin, ganadua gobernatu...

20. Umetako jolasak: 'Kuku miku'

- **Erref:** TOL-058/056
- **Iraupena:** 0:01:11. **Hasi:** 00:35:52. **Bukatu:** 00:37:03
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Jolasak

Laburpena:

Ilunabarrerako etxeratu behar izaten zuten. Ordura arte, karta-jokoan edo jolasean aritzen ziren. Harrapaketan aritzen ziren. Abestu egiten du: "Kuku miku, txantxa perro, castellano, pon-plon! Nik ikusi det erdiye..."

21. Umetako jolasak: 'Itsuketan'

- **Erref:** TOL-058/058
- **Iraupena:** 0:00:32. **Hasi:** 00:37:47. **Bukatu:** 00:38:19
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Jolasak

Laburpena:

Umetako jolasak. 'Itsuketan' nola jolasten zuten kontatzen du. Neska-mutilak aritzen ziren jolasean.

22. Hernioko erromeria

- **Erref:** TOL-058/062
- **Iraupena:** 0:01:43. **Hasi:** 00:40:55. **Bukatu:** 00:42:38
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Jai-giroa » Erromeriak
- Aisia » Mendia eta hondartza » Mendizaletasuna

Laburpena:

<p>Herniora joateko ohitura zuten. Hernioko erromeria aipatzen du. Mendian zer jan eta edaten zuten kontatzen du. Kuadrillan joaten ziren, eta "sueltoan" aritzen ziren dantzan.</p>

23. Baltsean egitea, "bekatu handia"

- **Erref:** TOL-058/063
- **Iraupena:** 0:01:20. **Hasi:** 00:42:38. **Bukatu:** 00:43:58
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Gaztetako ibilerak
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizaren indarra

Laburpena:

Baltsean dantza egitea "bekatu handia" zen, apaizek kondenatu egiten omen zuten. Baltsean eginez gero, konfesatzera joan behar izaten zen. "Sueltoan" aritzen ziren dantzan.

24. San Joanetako sua

- **Erref:** TOL-058/066
- **Iraupena:** 0:02:19. **Hasi:** 00:46:24. **Bukatu:** 00:48:43
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Jai-giroa » San Juan

Laburpena:

San Joan jaiei buruz hitz egiten du. San Joan bezperako sua nola egiten zuten kontatzen du. Tolosan, su artifzialak botatzen zituzten.

25. Arropa eta oinetakoak

- **Erref:** TOL-058/068
- **Iraupena:** 0:01:17. **Hasi:** 00:48:57. **Bukatu:** 00:50:14

- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa eta oinetakoak

Laburpena:

Lehen, hanka-hutsik noiz-nahi ibiltzen zen jendea. Gerrian apretak hartu eta hanka-hutsik joaten zen jendea kalera, ez puskatzeagatik. San Joanetarako soinekoa egiten bazen, hiru-lau urte irauten zituen.

26. Mezarako arropa eleganteagoa

- **Erref:** TOL-058/072
- **Iraupena:** 0:00:55. **Hasi:** 00:51:38. **Bukatu:** 00:52:33
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa eta oinetakoak
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizkizunak eta otoitzak

Laburpena:

Igandetarako arropa eleganteagoa izaten zen. Mezara joateko egiten zen arropa berria. Arropa berria elizako egun seinalatuetan estreinatzen omen zen.

27. Gona luzeagoa eta galtzarik ez

- **Erref:** TOL-058/075
- **Iraupena:** 0:00:42. **Hasi:** 00:54:44. **Bukatu:** 00:55:26
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa eta oinetakoak

Laburpena:

Lehen, gona luzeagoak janzten ziren. Emakumeak galtzak jantzita ibiltzea "bekatu ederra" zela dio.

28. Gerra ondoreneko gaitza

- **Erref:** TOL-058/078
- **Iraupena:** 0:01:02. **Hasi:** 00:57:16. **Bukatu:** 00:58:18
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Gaixotasunak

Laburpena:

Lehen, ez zen hainbeste gaixotasun izaten. Gerra ondorenean, janik ez zen, eta jendeari biriketan "mantxa" ateratzen zitzaion ahultasunagatik. Hura zen orduko gaixotasunik larriena.

29. Gerra garaian, taloa gogotik

- **Erref:** TOL-058/079

- **Iraupena:** 0:02:04. **Hasi:** 00:58:18. **Bukatu:** 01:00:22
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerraren eragina

Laburpena:

Gerrako denborako oroitzapenak. Joanak 11 urte zituen garai hartan. Zer jaten zuten kontatzen du: taloa, babarruna, esnea... Kanean, gosea eta miseria zegoen.

30. Hiru kanoikada baserri ingurura

- **Erref:** TOL-058/081
- **Iraupena:** 0:00:35. **Hasi:** 01:01:00. **Bukatu:** 01:01:35
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerraren eragina

Laburpena:

Gerra denborako oroitzapenak. Baserritik tiroak eta kanoikadak entzuten zituzten. Bera bizi zen baserri ingurura hiru kanoikada bota zituztela kontatzen du.

31. Kaletik baserrira, gerraren beldur

- **Erref:** TOL-058/084
- **Iraupena:** 0:00:58. **Hasi:** 01:04:12. **Bukatu:** 01:05:10
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerraren eragina

Laburpena:

Gerra denborako oroitzapenak. Gerra hasi zenean, kaleko jendea baserrietara joaten hasi zen. Baserrietan, esnea eta taloa izaten zen, eta ez zuten goserik pasatzen.

32. Gosetea eta estraperloa

- **Erref:** TOL-058/086
- **Iraupena:** 0:00:57. **Hasi:** 01:05:28. **Bukatu:** 01:06:25
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean

Laburpena:

Gerra ondorenean, gosea "latza" izan zen. Jendea Nafarroara joaten zen irin bila; "ixilka" joan behar izaten zuten.

33. Errazionamendua

- **Erref:** TOL-058/088

- **Iraupena:** 0:01:22. **Hasi:** 01:07:53. **Bukatu:** 01:09:15
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean

Laburpena:

Gerra ondoreneko kontuak ditu hizpide. Jendea Nafarroara joaten zen irin bila. Errazionamendua zer ematen zuten aipatzen du: arroza, garbantza... Tolosako dendetara joan behar izaten zuten errazionamenduko jakiak hartzera.

34. Hiru egunen barruan bataiatu behar

- **Erref:** TOL-058/095
- **Iraupena:** 0:01:02. **Hasi:** 01:18:43. **Bukatu:** 01:19:45
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Sakramentuak

Laburpena:

<p>Lehen, umea jaio eta hiru egunen barruan bataiatu behar izaten zen. Umea bataiatu gabe hilez gero, linbora joaten zela esan ohi zen.</p>

35. Bularra ematea

- **Erref:** TOL-058/097
- **Iraupena:** 0:01:52. **Hasi:** 01:22:13. **Bukatu:** 01:24:05
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Haurrak zaindu eta hezi
- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Auzokoen arteko harremana

Laburpena:

<p>Ume jaioberriari, bularra ematen zion. Esnerik ez zuenak, biberioia ematen zion. Urte bat edo bi egin arte ematen zitzaion umeari bularra. Auzoko umei bularra emateaz hitz egiten du.</p>

36. Hika eta berorika

- **Erref:** TOL-058/100
- **Iraupena:** 0:01:55. **Hasi:** 01:27:25. **Bukatu:** 01:29:20
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Euskara » Tratamenduak
- Euskara » Tratamenduak » Berorika
- Euskara » Tratamenduak » Hitanoari buruz

Laburpena:

Euskara; tratamendua. Jaiotetxean hika gehiago hitz egiten zuen. Gurasoei hika egitea "itsusia" da; haiei berorika egiten zien. Apaizari, medikuari eta

edadeko jendeari ere berori esaten zitzaien. Senarrarekin eta seme-alabekin zuka egiten du.

Iraola Uranga, Joana | ahotsak.eus Orr.

CC-by-sa | Ahotsak.eus

Badihardugu Euskara Elkarte
Markeskua Jauregia, 20600 Eibar
943121775 - ahotsak@ahotsak.com